

Ледзяны сабака Гона, з гарбатым шыпастым хрыбтом з натапыранымі ледзянымі рэдкай поўсці, плоскаю галавой ды трыма доўгімі хвастамі, што праразала ў заснежанай зямлі глыбокія барозны, падбіраўся ўсё бліжэй, прыпадаючы брухам да зямлі. Правалы вачніц у аголеным сабачым чэрапе свяціліся зеленаватым агнём, а вострыя іклы скаліліся больш чым непрыязна. Ад ўсёй вусцішнай постаці так і павявала дыханнем сцюжы — і таксама халоднаю ярасцю.

— Заўсёды... болей любіў катой, — прашаптаў Ясь. Донай пакрыў галавой: наўрад ці пачварны кот, складзены з зачараванага лёду, кагосьці тут парадаваў бы. Сабака ж уцягнуў паветра скрозь зубы і вантробна загыркаў, утаропіўшыся ў Доная і Яся. Злосна шчоўкнуў пашчай, згледзеўшы Ручай, які поўніўся пагрозлівым спевам рун, і зірнуў далей па дарозе, на замкнёныя

— Страшнейшую за Гона, — удакладніў Ясь. — Адно... не дай яму цябе з'есці да таго.

Донай чмыкнуў, пацёр разгарачаны лоб праваю рукою, думаючы, што апошнім часам занадта многа істот так ці інакш справалі пакаштаваць яго на зуб. І выдыхнуў, і рассыпаўся па снезе языкамі белага агню, і абабег ледзянога сабаку агністым кальцом. Ганчак закруціўся, цяжка тупаючы магутнымі лапамі, шчоўкнуў зубамі раз, другі, спрабуючы ўхапіць полымя. Загыркаў раз'юшана — і згледзеў Доная, які, хіснуўшыся, зноў зрабіўся сабою. Донай ударыў ледзянога сабаку ў правалены бок, між рэбраў — але Ручай, дзынкнуўшы, адскочыў ад аплеценага чарамі лёду. Ды і параненая нага Доная падвяла, калі ён неабачліва перанёс цяжар цела на яе: уваччу пацямнела, зазвінелі ўнутры чэрапа сярэбраныя званочкі.

нябачную мяжу, раптоўна страціў усю палётнасць ветру ды бяссільна паваліўся на звярынай сцезы да вадапою. Стаяў на карачках, патрэсваючы галавою, і дзівіўся: куды магла падзецца ўжо звыклая песня таемных знакаў, якая гучала ўвесь час у самой крыві, якая — вяла, без якой унутры было цёмна і пуста? І Ручай у Донаевай руцэ таксама знямеў, не свяціўся болей ярасным белым агнём, і руны на ім згаслі.

Ганчак праходжаўся ўздоўж вады, злосна ўзрыкаючы, выдыхаючы з правалаў ноздраў серабрыстыя клубы інею. Перасячы тую нябачную мяжу ўслед за Донаем сабака Гона не рашаўся, толькі скаліўся, рыў магутнаю лапай снег, ярасна біў хвастамі па засыпаных сухою ігліцай валунах ды карчагах. Донай, абAPERшыся на корд, падняўся на ногі. Зірнуў па-над хвоямі, якія рассыпаліся па навакольных узгорках, на нізкае пахмурнае

Не адзін месяц «Малодосць» друкуе гэты захапляльны твор, дорачы шматлікім аматарам фэнтэзі хвіліны і гадзіны задавальнення ад ледзь не літаральнага сузірвання сюжэтных падзей. Прачытайце ўрывак — і адкажыце: хіба вы не апынуліся там, па той бок старонкі?..

Маргарыта ЛАТЫШКЕВІЧ

Раман-фэнтэзі
Урывак

Век людзей

вароты вёскі, відаць, прымерваючыся, прынохаючыся.

А там, за ненадзейнаю агароджаю — Донай і сам адчуваў гэта ўнутраным зварыным чуццём — хавалася таропкае біццё многіх жыццяў, квольх і не абароненых ахоўнымі чарамі. Ды яшчэ клубілася там тое, што прыцягвае любога драпежніка, — жах.

Цікава, трохі адчужана гаварыў сабе Донай, назіраючы за зверам па-над клінком, як доўга вытрымаюць вароты? Колькі там было выстаўлена дружыннікаў? Двое, трое? У любым выпадку, замала.

А яшчэ там Сташка. Донай рыпнуў зубамі і пераступіў з нагі на нагу, адцягнуўшыся Яся плячом трохі назад і ўбок. На ягоны ледзь заўважны рух ледзяны сабака паспешліва крутануўся і гыркнуў мацней — быццам побач заварочаўся гром. Доўгія хвасты, складзеныя з шыпастых ледзяных пазванкоў, з сілаю забілі па дарозе, высока падкідаючы камякі броду ды каліўцы сухой травы.

Цяжкі, думаў Донай, з сумневам звужыўшы вочы. Вядома, такая махіна. Вось ведаць бы, плаваць ён умее? І наколькі ўвогуле плывучы зачараваны лёд?

— Пастараюся адвесці яго ад вёскі, — прагаварыў Донай ціха. — Сам. Праз бор. Да возера, можа. Там... палонкі.

Ясь, выдыхнуўшы, згодна паківаў і прашаптаў, каб Донай не хваляваўся — ён, мюзыка, хутка прывядзе някепскую падмогу.

— Сцеражыся!.. — крыкнуў Ясь з цемры. Ахнула і заціхла лютня. Донай пакаціўся па снезе, усяляючы ўдарыў кордам. Пасыпалася ледзяная крошка, ганчак высківаў ляскуні ў Доная над вухам. Ён ударыў ізноў, перакуліўся цераз плячо — і ўбачыў снег пад сабою і цень, які падаў на гэты снег зверху, цень, ад якога павявала сцюжаю. Сціснуўшы зубы, Донай узляцеў імкліваю віхураю, рынуўся наперад, да хваёвых узгоркаў, рассякаючы сабою сумёты, праломліваючыся скрозь сухія калючыя зараснікі. Гона памкнуўся следам, і яго халодны подых Донай увесь час адчуваў на сваёй шыі.

Уздываючы іскрыстую снежную замець, ён пранёсся па схіле між хвоёў. Ганчак, хакаючы і шчоўкаючы пашчай, з аглушальным тупатам ляцеў следам, задзяваючы хвастамі ствалы дрэваў, так што порстка ўзляталі ўверх драбочкі кары ды сухая ігліца. Мільгалі дрэвы, мільгалі пагоркі, зарослыя асінікам сухія лагчыны, равы і бураломы, а возера ўсё не было відаць. Хутка Донай з адчаем зразумеў, што пачынае стамляцца, што міжволі слабее, запавольваецца. А вось ганчак бег нястомна, не разбіраючы дарогі, і званчэй шчоўкаў страшнаю пашчай, і падываў на ляту.

У чарговай лагчыне з-пад снегу выбіралася нешырокая ручаіна, схопленая сіняватым ільдом. Донай віхураю рвануўся праз яе, ажно ўздыбілася ад ягонага руху ледзяная корка на вадзе, — і, быццам перасекшы

неба, што патроху пачынала згасаць. І сэрца Доная абрынулася ў гулкую пустку: аніяк не атрымлівалася згадаць, у якім баку ляжала вёска, а дзе мусіла быць возера. Зноў зазвінелі ў галаве сярэбраныя званочкі, ад якіх падкотвала млосць, і Доная прабрала нядобрая дрыготка.

Ён правёў рукою па валасах, часта выдыхаючы мутныя аблачынкі пары. Ледзяны ганчак дваіўся і вырастаў у Донаевых вачах. Снег пад нагамі патроху цягнеў, наліваўся нядобраю чарнатаю, як і крысо курткі, як і ўсё вакол. І зараз, без братавага пляча, без спеву рун унутры, без жывога звону корда, гэтая чарната куды болей пужала — бо Донай застаўся з ёю сам-насам.

— Я не хачу, — прашаптаў Донай чарнаце, адчуваючы, як нямеюць ногі. — Я не...

Сабака, улавіўшы ягоную слабасць, з прагным рыкам скочыў наперад. Донай сустрэў яго ўдарам клінка, але ад націску ледзяной грамады адляцеў назад, паваліўся спінаю на пругкую сцяну маладога алешніку. А сабака, кульгаючы, са скавытаннем адхіснуўся ўсім целам. На льснянай ледзяной лапе бачны быў чорны след ад корда — быццам зброя ў Донаевых руках была распалена дачырвана.

Ганчак раз'юшана ўзвыў і, размахнуўшыся, секануў хвастамі, быццам бізунамі. Донай ухіліўся, адступіўшы на крок, другі, ад трэцяга хваста паспеў засланіцца клінком.

Сяргей ШАМАТУЛЬСКІ

ЗАБІТЫЯ ДЗЕСЯЦІГОДДЗІ

Рай заканчваўся за футбольным полем. Там, на доўгім пероне, кінутым шэрай стужкай паміж пуцямі, была яго мяжа. Чыгуначны канец усяго. Рыса. Маўклівая бездань са з'эдлівымі гудкамі прыгарадных і хуткіх — «Заліціць мяч — не шукай» — ды вусцішнымі вочкамі-лямпачкамі, сінімі і бяздушнымі. Мы туды не хадзілі. Пазбягалі перасякаць гэтую каменную мяжу, за якой і чорная рука, і марскі крывахэрны спрут, і зніклы суседскі хлопчык з папяровым, аблезлым ад летняга сонца тварыкам — памятым, няшчасным, — і іншае страшнае, усё. Усё там.

А тут — рай. Ці зусім не тут, а ў нейкім іншым, цудоўным свеце, які мы, пасталеўшы, адважыліся пакінуць назаўжды? Але свіст. Цягнік зрушыўся. Хіба было ўсё гэта на самай справе, ці перон і мяч — не што

іншае, як ілюзія ды гульня пад назвай «Шчаслівае дзяцінства — інстытут — тое самае лета», створаная мозгам у якасці абароны перад невядомасцю? Цяпер ужо не дазнацца. У плацкарце нам выдалі не бялізну і не гарбату, а самую небяспечную рэч, якая ўваходзіць у кошт квітка.

Прасцей кажучы, нам выдалі настальгію.

Такі кампактны сусвет утульнай журбы, да краёў набіты суб'ектыўнай памяццю. Цэлафанавае пакет, з якога мы, грэбуючы інструкцыяй, бралі занадта шмат — і ў выніку страцілі час. Падобна нянькам, што забівалі чужых дзяцей з надзейнай вярнуцца на радзіму, мы, заблытаўшыся ў бясконцай рэфлексіі, прымудрыліся забіваць цэлыя дзесяцігоддзі.

Пахабныя малінавыя пінжакі, бландзінкі, інфляцыя і

мерседэсы, «твае-мае» і кінематаграфічна крышталёныя дзевяностыя — ужо не эпоха. Дзевяностыя — чорная дзірка, якая паглынула нулявыя і дзясятныя. Што адбываецца з намі сёння, адбываецца адначасова і ўчора, а дваццаты год — не больш чым лічба. На хуткасцях, калі пакаленні змяняюцца амаль імгненна, мы з цяжкасцю можама згадаць двухтысячныя, затое лёгка пераказваем гісторыі «апошніх гадоў XX стагоддзя».

Свет стаў іншы пасля падзення вежаў-блізнят? Здаецца, тут пра гэта нават не чулі. Масавая культура працягвае карыстацца састарэлымі кодамі. І калі вы скажаце, што дзевяностыя — усяго толькі мода, то я скажу, што гэта ўжо традыцыя. Так і не ўсвядоміўшы атрыманы вопыт, мы, як заўзятая іпахон-

дрыкі, зрабілі з яго нацыянальную траўму — хранічную «хваробу», якую ўжо немагчыма аналізаваць. Таму што фальклор, вядома, не падлягае рэфлексіі.

Сталае жаданне вярнуцца назад, выправіць ці хоць бы растлумачыць тое, што здарылася, толькі ускладняе міфы і далей адводзіць нас ад праўды. Так, сентыментальная настальгія мірыць мінулае і сучаснасць, але яна ў сваёй татальнасці яшчэ і пазбаўляе нас будучыні.

Футбольнае поле зарасло, перон абваліўся, а мячык так і не быў знойдзены. Чорная рука не трапіла ў твой горад, ды і канца, як аказалася, не існуе. Цягнік едзе наперад і, гледзячы праз каламутнае акно вагона, раптам усведамляеш: рай знаходзіўся зусім не там — ён заўсёды быў тут, проста мы гэтага не заўважалі.

«Твае, мае, яго, нашы і, несумненна, чужыя: дзевяностыя — згубная настальгія», — так пачынае свае разважання пра страчаны час аўтар калонкі з назвай, якая менавіта да гэтых разваг больш за ўсё і пасуе, — «Артэфакты памяці».